

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА ЗЕМЛЮ

Належна, можливість реалізації прав на природні багатства громадянами України є запорукою збереження нашої державою статусу незалежної, самостійної та цивілізованої країни, яка дбає про свої ресурси та добробут населення. Відповідно до ст. 13 Конституції України та ст. 324 Цивільного кодексу України (ЦК України) земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України. У законодавстві закріплено вичерпний перелік природних об'єктів права власності Українського народу, кожен з яких має особливий правовий режим, що визначається нормами відповідного права: природоресурсного, екологічного, водного тощо. Так, правовий режим землі, найродючішого верхнього шару земляної поверхні, визначається нормами земельного законодавства, зокрема Земельного кодексу України (ЗК України). У процесі аналізу чинного законодавства у сфері правової охорони земель в Україні виникло чимало питань, вирішення яких дасть змогу підвищити рівень такої охорони і сприятиме створенню необхідного правового підґрунтя для належної реалізації Українським народом свого права власності на землю. Серед таких — питання: чому у ЗК України відсутня норма щодо права власності на землю Українського народу? Більше того, навіть визначення поняття «земля як об'єкт права, власності Українського народу» немає у жодному нормативно-правовому акті. В юридичній науці визначення цього терміна вже сформульовано. Земля як об'єкт права власності Українського народу — це розташований над надрами, територіально обмежений кордонами України, цілісний, нерухомий поверхневий ґрунтовий і зайнятий водоймами шар земної кори, який є основою ландшафту і просторовим базисом для гармонійного розподілу місць розселення, діяльності людей, об'єктів природно-заповідного фонду з урахуванням економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства, належить народу на праві власності і є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1, с. 23].

Однак це визначення не можна вживати замість нормативного варіанту.

Аналіз норм ЗК України дає змогу дійти висновку про те, що законодавець розглядає реалізацію права власності на землю лише в межах здійснення права державної, комунальної чи приватної форми власності. Тому не зрозуміло, до якої форми власності належить право власності Українського народу? Яким чином співвідноситься власність Українського народу та власність громадян, юридичних осіб, держави та територіальних громад?

У ч. 2 ст. 324 ЦК України встановлено, що від імені Українського народу права власника реалізують органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України. Така норма дає підстави для віднесення власності Українського народу як до державної, так і до комунальної форми власності. Щодо цього питання в науці ще триває полеміка. Деякі науковці вважають Український народ — єдиний суб'єкт права власності на землю [2, с. 112]. У Конституції України не виключається можливість здійснення громадянами України, а також юридичними особами України права власності на землю та інші природні ресурси шляхом використання природних об'єктів права власності Українського народу не лише на праві загального природокористування, а й на юридичному титулі права власності на конкретну земельну ділянку для задоволення особистих потреб. Водночас іноземні фізичні та юридичні особи можуть мати у власності земельні ділянки за умови законодавчого закріплення такого права для них у законі. При цьому Верховна Рада України може встановити обмеження щодо здійснення їхніх прав на землю, як-то взагалі заборонити іноземним особам набувати у власність земельні ділянки на території України. Вважаємо за потрібне підтримати думку науковців, які вважають, що право Українського народу є загальним поняттям стосовно права власності держави та територіальних громад — публічно-правових різновидів права власності. Це ніяк не виключає можливості існування права власності громадян та юридичних осіб, оскільки у ч. 1 ст. 13 Конституції України не вжито формулювання «об'єкт виключної власності», натомість у ст. 14 прямо передбачено можливість набуття землі у власність юридичних та фізичних осіб [3, с. 245].

Тим чином, аналіз чинного законодавства дає змогу дійти висновку, що право власності Українського народу необхідно реалізовувати або у формі державної, або у формі комунальної власності (залежно від призначення конкретної земельної ділянки). Іншого механізму його реалізації законодавець не запропонував. А в такому випадку потрібно було б визнати право власності Українського народу на землю продекларованим, але не здійсненим, що неприпустимо. Необхідно додати до земельного законодавства України норми, які закріпили б за Українським народом право власності на землю та вказали б на механізм його реалізації.

Список використаних джерел

1. Ріпенко А. І. Земельне право України, Загальна частина / А. І. Ріпенко, О. М. Пащенко. — Одеса : Удача, 2013. — 80 с.
2. Носік В. В, Право власності на землю Українського народу : монографія / В. В. Носік. — Київ : Юрінком Вітер, 2006. — 554 с.
3. Мірошніченко А. М. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / А. М. Мірошніченко, Р. І. Марусопко. — 5-твид., змін, і допов. — Київ : Алерта, 2013. — 657 с.

Науковий керівник: і), ю. н., доцент Харитонova Т. Є.